

Volontärbarometern

Rapport om ideellt engagemang 2023

/Volontärbyrån/

© **Volontärbyrån 2023**

ISBN 978-91-988352-5-0

Tryck: M-Kopia

Redaktör och formgivning: Ola Höiden

Foto: Ola Höiden (framsida, s.5, s.14-15, s.28, s.31-32, s.35, s.40-41, s.42 höger, s.43), Filippa Markai (s.9), Joel Ahlgren (s.13), Sanna Blomgren (s.18), Henrik Waardahl (s.23, s.27, s.42 vänster).

Innehåll

Innehåll	3
Ideellt engagemang bygger ett gott samhälle	5
Engagemang i siffror	7
Vadå ideellt engagemang?	8
Vem engagerar sig?	10
Störst engagemang för barn och unga	12
De 15 mest populära uppdragen 2022	15
Praktiska uppgifter och evenemang	16
Hur ofta, hur mycket och var?	19
Inre drivkrafter och omvärldsfaktorer	20
Medmänsklighet och meningsfullhet engagerar	22
Organisationens syfte och volontärens uppgift	24
Engagemang och medlemskap hänger ihop	25
Ett inkluderande föreningsliv?	26
”Världen står still om vi inte engagerar oss”	29
Att samordna ideellt engagemang	30
Volontärer som ryggraden i verksamheten	33
En ny ”normalitet” efter pandemin?	34
Hur gick det sedan?	36
Engagemanget det kommande året	37
Förhoppningar och farhågor framåt	38
Tio år av ideellt engagemang	40

Ideellt engagemang bygger ett gott samhälle

Människors och föreningars vilja och kapacitet att mobilisera engagemang upphör aldrig att imponera, i kris såväl som i lugnare tider. Det ideella engagemanget betyder enormt mycket för ett gott samhälle, det bygger gemenskap och tillit och bidrar till välfärd och demokrati. Det kan vi tydligt se i denna upplaga av Volontärbarometern, där vi undersöker varför vi väljer att engagera oss ideellt, vad det betyder och vilka förutsättningar som behöver finnas på plats för ett hållbart engagemang.

I 20 år har Volontärbyrån arbetat för att underlätta för ideellt engagemang, och sammanföra

människor som vill göra mer med organisationer som vill bli fler. Vi vill lyfta och stärka det ideella engagemanget och den här rapporten är en viktig del i det arbetet.

I årets rapport har vi blickat tillbaka på tio år av ideellt engagemang och låtit föreningar trendspåna om engagemanget. Rapporten visar att de som engagerar sig ideellt känner mer meningsfullhet i livet, mår bättre och påverkar samhället i en positiv riktning.

Som volontären Aida säger: "Världen står still om vi inte engagerar oss".

Anna Snell
tf verksamhetsledare
Volontärbyrån

Om Volontärbarometern

Volontärbarometern utkommer i år för artonde året i rad. Årets undersökning genomfördes under februari och mars 2023 genom en enkät som skickades ut till alla de 6 024 personer som hade sökt ett volontäruppdrag på volontarbyran.org under 2022. Totalt svarade 1 605 personer på enkäten.

Ytterligare en enkät skickades ut till alla samordnare hos de organisationer som använt Volontärbyrån för att söka frivilliga eller som gått en av våra utbildningar under 2022. 418 (av totalt 1 500) föreningsrepresentanter svarade på enkäten.

Engagemang i siffror

97%

av volontärerna upplever att de påverkar samhället i en positiv riktning.

96%

av volontärerna känner mer meningsfullhet i livet genom sitt ideella engagemang.

95%

av volontärerna vill engagera sig ideellt även nästa år.

94%

av volontärerna mår bättre tack vare sitt ideella engagemang.

90%

av organisationerna uppger att ideellt engagemang är en förutsättning för deras verksamheter.

79%

av volontärerna skänker även pengar till ideella organisationer.

35%

av volontärerna upplever att engagemanget har hjälpt i arbetslivet.

Vadå ideellt engagemang?

Drygt fyra miljoner personer engagerar sig idag ideellt i någon av Sveriges cirka 260 000 organisationer. Volontärer, förtroendevalda, frivilliga och funktionärer gör enorma insatser varje dag och bidrar till samhällsförbättring, ökad tillit och stärkt demokrati. Det ideella engagemanget håller det demokratiska samtalet levande, ser till att fler röster blir hörda och ger människor möjligheter att delta i samhällsutvecklingen.

Inte minst blir detta engagemang framträdande i samband med samhällshändelser av olika slag, ofta i ens närhet, så som vid flyktmottagandet 2015, de senaste årens coronapandemi eller vid Rysslands invasion av Ukraina våren 2022.

Stabilt engagemang under tre decennier

I rapporten "Medborgergligt engagemang i Sverige 1991–2019" (von Essen & Svedberg, 2020) framgår att cirka hälften av Sveriges befolkning i åldern 16–84 år har engagerat sig ideellt någon gång under de senaste tolv månaderna. Detta engagemang har legat på en stabil nivå under hela tre decennier, trots konjunktursvängningar, ökade ekonomiska klyftor, en tilltagande politisk polarisering samt globalisering och digitalisering.

Rapporten visar också att de som engagerar sig ideellt oftare har större tillgång till ekonomiska och sociala resurser och oftare är mer väletablerade i samhället än de som inte arbetar ideellt.

Ideella krafter bygger civilsamhället

En majoritet (62%) av Sveriges alla organisationer är ideella föreningar, såsom studieförbund, idrottsföreningar, miljöorganisationer och socialt inriktade organisationer. De flesta av dessa organisationer bygger sina verksamheter helt eller delvis på ideella krafter som bidrar med kunskap och erfarenheter, som förbättrar och utvecklar

verksamheten framåt. Tillsammans bygger de ett civilsamhälle och en plattform för människors möjligheter att på olika sätt bidra till demokratiutvecklingen

Grunden för demokratiutvecklingen

Förutom alla ideellt engagerade människor och medborgare finns även 188 000 anställda i civilsamhället, motsvarande 3,8 procent av den totala arbetskraften i Sverige. Men det är bara ungefär var tionde organisation som överhuvudtaget har anställda (von Essen (red), 2021). Bland ideella föreningar, den vanligaste juridiska organisationsformen, är det enbart 6 procent som har anställda (SCB, 2022). Den idéburna sektorn är alltså i stort sett uppbyggd av ideella krafter. Utan människors organisering i civilsamhället hade vår demokrati som vi känner den idag inte funnits, och genom ideellt engagemang formas och utvecklas vårt samhälle varje dag.

Volontärbyrån – 20 år av ideellt engagemang

I 20 år har Volontärbyrån hjälpt människor och ideella organisationer att hitta varandra. Vi gör det för att vi varje dag ser bevis på hur värdefullt det ideella engagemanget är.

I årets upplaga av Volontärbarometern redogörs bland annat för demografin och drivkrafterna bakom det ideella engagemanget, intresseområdena och uppdragsformerna. Dessutom belyser vi i år möjligheter och hinder kopplade till ett mer inkluderande ideellt engagemang för personer med funktionsnedsättningar. Och inte minst, i denna upplaga gör vi också en tillbakablick på Volontärbarometern det gångna decenniet. Vad har förändrats? Vad är sig likt? Vilka möjliga trender ligger framför oss?

Johanna Karlsson, Gatans Lag Årets volontär 2022

Som Årets volontär är Johanna en betydelsefull, omhändertagande och inspirerande person som genom sitt engagemang hjälper människor att få motivation och kraft att själva förändra sin livssituation. Johanna engagerar sig i Gatans Lag, en fotbollsförening som vänder sig till personer som lever eller har levt i hemlöshet, missbruk, kriminalitet eller annat socialt utanförskap. Johanna gör stor skillnad för de personer hon möter i sitt engagemang och hon är en fantastisk representant för alla Sveriges ideellt engagerade.

Utmärkelsen Årets volontär instiftades av Volontärbyrån 2017, för att uppmärksamma det ideella engagemanget och hylla alla miljontals ideellt engagerade människor i Sverige.

Vem engagerar sig?

För 34 procent av de volontärer som deltog i årets undersökning var 2022 första gången som de engagerade sig ideellt. 71 procent anger att de hittade sitt engagemang via Volontärbyrån, en ökning med fem procentenheter sedan föregående år. 29 procent anger att de hittade sitt engagemang på annat sätt.

En "typisk volontär"?

Den typiska volontären som engagerar sig ideellt genom att söka uppdrag via Volontärbyrån är en heltidsarbetande kvinna på cirka 30 år. Hon har en högskoleexamen och bor i någon av våra större städer.

ÅLDER	2022	2021	2020
Yngre än 16 år	0%	0%	<1%
16–25 år	16%	18%	19%
26–35 år	22%	25%	28%
36–45 år	16%	15%	16%
46–55 år	18%	16%	18%
56–65 år	17%	14%	10%
66 år och äldre	12%	13%	8%

SYSSELSÄTTNING	2022	2021	2020
Heltidsarbetande	45%	42%	41%
Studerande	16%	21%	26%
Pensionär	18%	13%	10%
Deltidsarbetande	10%	13%	10%
Arbetssökande	6%	7%	9%
Sjukskriven	3%	3%	2%
Föräldraledig	2%	1%	1%

Framträdande treåriga trender

Demografin bakom engagemanget har sett relativt likvärdigt ut under de senaste åren, bortsett från pandemins tydliga effekter 2020, då en något mindre andel äldre och pensionärer valde att engagera sig ideellt. Sedan dess har andelen engagerade i åldern 55–65 år ökat med sju procentenheter, 66 år och äldre med fem procentenheter och andelen pensionärer med åtta procentenheter. Samtidigt har andelen yngre (16–35 år) sjunkit något – och andelen studerande som engagerar sig ideellt har minskat med hela tio procentenheter på dessa tre år.

KÖN	2022	2021	2020
Kvinna	80%	82%	80%
Man	18%	16%	18%
Annat könsidentitet	1%	1%	1%
Vill ej ange	1%	1%	<1%

BOSTADSORT	2022	2021	2020
Storstad	73%	72%	71%
Mellanstor stad	21%	22%	23%
Landsbygd/annat	3%	6%	5%

UTBILDNING	2022	2021	2020
Högskola/universitet	62%	62%	62%
Gymnasium	23%	23%	24%
Annat eftergymn. utb.	10%	11%	9%
Grundskola	4%	5%	5%

- Störst andel volontärer (22%) i årets undersökning är 26–35 år
- 45% är heltidsarbetande
- 80% är kvinnor
- 73% bor i storstad
- 62% har universitetsutbildning

Störst engagemang för barn och unga

Det ideella engagemanget är brett och spritt över många olika intresseområden och samhällsfrågor. Det kan i praktiken handla om allt från läsläsning och språkstöd till engångsuppgifter vid evenemang, ledaruppdrag inom ungdomsidrott eller att vara förtroendevald i en organisations styrelse.

Engagemang och uppdrag för barn och unga

Under 2022 engagerade sig de flesta i uppdrag som rör barn och unga samt ekonomisk och social utsatthet, följt av engagemang i uppdrag som rör integration och asylsökande, kvinnor, hälsa samt mänskliga rättigheter.

Åldern spelar roll för engagemanget

Gruppen 25 år och yngre vill främst engagera sig ideellt för barn och unga (47%), gruppen 66 år och äldre vill främst engagera sig för människor i ekonomisk och social utsatthet (38%). Båda dessa siffror har ökat markant sedan föregående år. Den största förändringen syns i den äldre gruppens engagemang i uppdrag som rör hälsa, från 16 procent föregående år till 9 procent idag. År 2020 var motsvarande siffra hela 29 procent, ett tecken på att pandemin har ebbat ut.

”

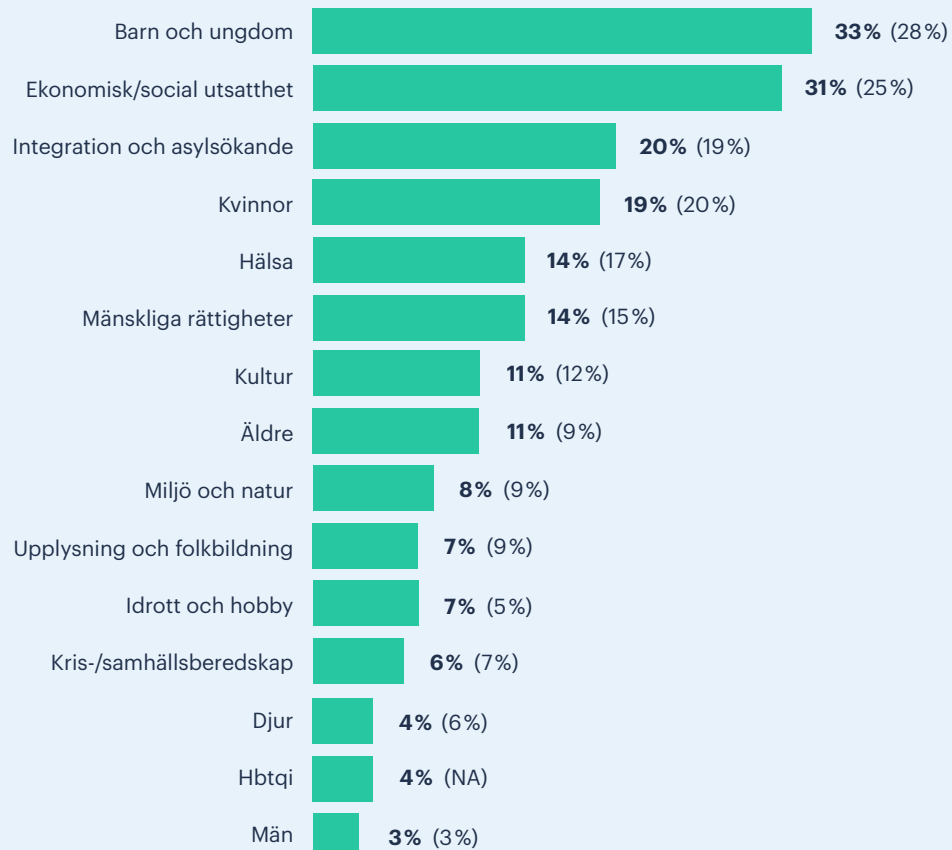
.....
Känna att man bidrar till utveckling, möjlighet för barn och ungdom att utöva sport, bidra till människor som har en utmanande ekonomisk situation.

..... Volontärs fritextsvar.

Gruppen 25 år och yngre vill främst engagera sig ideellt för barn och unga (47%). Gruppen 66 år och äldre vill främst engagera sig för människor i ekonomisk och social utsatthet (38%).

**Inom vilket område har du engagerat dig under 2022? Flera svar möjliga.
(Siffror inom parentes avser 2021)**

”

Att vara volontär på IM innebär att man kommer hit och pratar svenska, att man välkomnar folk och fixar lite fika. Och att ha kul tillsammans, med människor från olika länder.

Khalid Abduselam
Volontär på Individuell Människohjälp

De 15 mest populära uppdragen 2022

1. Bli kompis åt en nyanländ från Ukraina
2. Punktinsatser när behov uppstår – för Räddningsmissionen i Göteborg
3. Kan du ukrainska och vill hjälpa till att ta emot flyktingar?
4. Volontärer sökes till julfirande 19 december
5. Vill du göra en insats för människor som flyr från Ukraina?
6. Volontärer sökes till Jul i Gemenskap!
7. Jullunch för behövande – Julafton & Juldagen
8. Vill du göra skillnad för barn på flykt?
9. Bli volontär på Julklappsbutiken hos Uppsala Stadsmission!
10. Meningsfullt FN-engagemang för en bättre värld
11. Gemensam jul 2022
12. Stockholm International Film Festival needs volunteers!
13. Jourvolontär på julafton
14. Hjälp barnfamiljer i utsatthet under julen
15. Cykling utan ålder – hjälp våra äldre att komma ut på en härlig cykeltur

Praktiska uppgifter och evenemang

De mest populära uppdragen som förmedlades genom Volontärbyrån under 2022 handlade bland annat om olika typer av engagemang för flyktingar från Ukraina samt social gemenskap och stödinsatser kring jul och nyår.

Stor ökning av evenemangsuppdrag

Engagemang kopplat till praktiska uppgifter fortsätter att dominera (38%), om än med några procentenheters minskning sedan föregående år. En betydligt större förändring framträder i andelen uppdrag kopplat till evenemang, som har gått från 14 procent under pandemiåret 2020 till 21 procent 2021 och 29 procent 2022.

Skillnader mellan kvinnor och män

Kvinnor har i högre grad än män engagerat sig i just evenemang (31% jämfört med 21%), medan män i högre grad än kvinnor har valt att engagera sig i utbildning och språk (28% jämfört med 16%).

Engagemang i olika former

Många av volontärerna visar också sitt engagemang på andra sätt, primärt genom att skänka pengar, vara medlem i en eller flera organisationer, delta i demonstrationer samt göra egna insatser för grannar, vänner eller bekanta. Äldre tenderar att i högre grad än yngre skänka pengar, medan yngre i högre grad än äldre deltar i demonstrationer. Endast en mindre andel (6%) av volontärerna anger att de engagerar sig partipolitiskt.

Engagemang i flera organisationer samtidigt

Många är engagerade på mer än ett sätt och har flera olika uppdrag. 39 procent anger att de gör ideella insatser i fler än en organisation, en andel som är något högre bland äldre än bland yngre. Äldre tenderar att stanna kvar i samma organisation och samma uppdrag i något högre utsträckning än yngre, även om många yngre också vill fortsätta det engagemang de har.

”

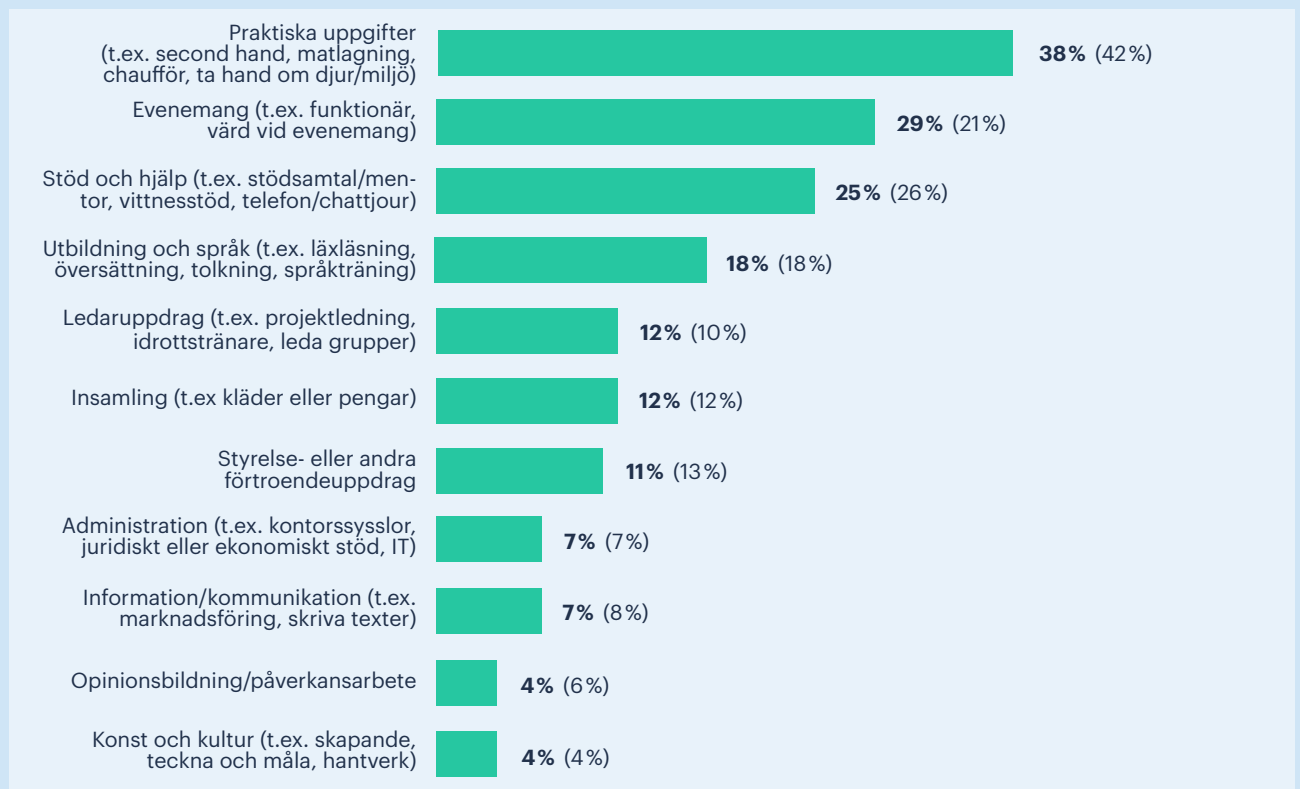
Jag vill ha enkla, praktiska uppgifter. Gärna kök eller gå ut med hundar, mata katter osv. Vill inte göra saker som påminner om mitt yrke som specialistsjuksköterska inom intensivvård.

..... Volontärs fritextsvar.

SPRAKFIKA

- Praktiska uppgifter och evenemang är populärast
- Många är engagerade på mer än ett sätt och har flera olika uppdrag
- 39 procent anger att de gör ideella insatser i fler än en organisation

Vilken typ av uppgift har du gjort under 2022? Flera svar möjliga. (Siffror inom parentes avser 2021).

”

Det är fint att vara i sammanhang med likasinnade. Och det känns meningsfullt att engagera sig för något slags förändring på såväl individ- som samhällsnivå.

Sanna Blomgren

Volontär på Folkets Hus i Rågsved

Vilken organisation var du volontär hos under julen och varför?

”Jag volontärade på Folkets Hus i Rågsved. De har anordnat gemensamt julfirande för allmänheten i flera år. Jag engagerade mig nog av lika delar egoistiska och samhälleliga skäl. Jag har ambivalenta känslor inför julfirande inom ramen för kärnfamiljen så i år valde jag att lägga min tid och energi på det kollektiva. Det kändes dessutom särskilt angeläget i den ekonomisk-politiska tid vi befinner oss i.

Har varit volontär på liknande grejer på andra platser tidigare. I år hjälpte jag till i disken, höll koll på att det fanns tallrikar, glas och bestick så det räckte till alla och så. Och snackade med folk som var där och käkade och hängde.”

Var är det bästa med att vara volontär?

”Det är fint att vara i sammanhang med likasinnade. Och det känns meningsfullt att engagera sig för något slags förändring på såväl individ- som samhällsnivå. Tror det är det som driver mig. Samtidigt har jag varit samhällsengagerad till och från sedan tonåren, så det är också en del av min

identitet på något vis. Men jag är också generellt väldigt nyfiken på civilsamhället som arena och vad som sker där. Jobbar dessutom själv i civilsamhället så jag är nog lite yrkesskadad.”

Vad är viktigt för dig i kontakten med organisationen för att ditt volontäruppdrag ska fungera och kännas bra?

”Det beror väldigt mycket på vad det är för slags uppdrag. Men en tydlig kommunikation kring förväntningar och ansvar känns viktigt för att kunna greppa sitt handlingsutrymme. Det är också viktigt att veta vad man bör göra och vem man hör av sig till om oväntade situationer uppstår.”

Hur tror du att ditt ideella engagemang kommer att se ut i framtiden?

”Jag hoppas kunna ha tid och energi att engagera mig även i framtiden. Hittills har mitt engagemang tagit olika former och det kommer det nog fortsätta att göra. Det är ju det som är så fett med ideellt engagemang, att det finns så många olika sätt att göra det på och så många olika frågor att dyka ned i.”

Hur ofta, hur mycket och var?

Många av de som engagerat sig ideellt under 2022 lägger mycket tid på sitt engagemang. 48 procent engagerar sig en eller flera gånger per vecka och drygt hälften lägger sex timmar eller mer i månaden på sitt engagemang.

Äldre engagerar sig mer frekvent än yngre

Hela 60 procent i gruppen 66 år och äldre engagerar sig en eller flera gånger per vecka, vilket är en minskning med 13 procentenheter sedan föregående år. I gruppen 25 år och yngre engagerar sig hela 50 procent en eller flera gånger per vecka.

Engagemang på distans minskar

Det är tydligt att pandemin har haft en stor påverkan på engagemanget. Under 2020 valde många att engagera sig helt eller delvis på distans och digitalt. Men nu dominerar det fysiska engagemanget på plats. Detta gäller framförallt gruppen 66 år och äldre (83%), medan gruppen 25 år och yngre i större utsträckning än äldre gärna kombinerar engagemang på plats och på distans (26%).

HUR OFTA?	2022	2021	2020
En eller flera ggr/vecka	43%	48%	43%
Någon gång/mån	26%	26%	31%
En eller enstaka ggr/år	31%	26%	26%

HUR MYCKET?	2022	2021	2020
> 15 timmar/mån	11%	11%	9%
11-15 tim/mån	12%	13%	11%
6-10 tim/mån	28%	30%	26%
1-5 tim/mån	32%	30%	34%
< 1 tim/mån	17%	16%	20%

PÅ PLATS/DISTANS?	2022	2021	2020
Helt på plats	69%	57%	41%
Helt på distans/digitalt	8%	14%	29%
Delvis på distans/digitalt	23%	29%	29%

„ Jag tycker det är viktigt att man hjälper till med det man kan, stort som smått. På så sätt kan vi förändra samhället till det bättre på riktigt. Behov finns överallt och oftast krävs inte mycket av ens tid.

Volontärs fritextsvar.

Inre drivkrafter och omvärldsfaktorer

Den viktigaste anledningen för en individ att ta första steget till ideellt engagemang kommer ur en inre drivkraft. Denna anledning har gått från 41 procent 2020 och 53 procent 2021 till hela 58 procent vid den senaste undersökningen. Vissa säger att de alltid har varit ideellt engagerade i någon form medan andra har valt att engagera sig då de har insett behovet av samhällsinsatser, exempelvis i samband med krig, flyktingkriser eller pandemier. Eller då de helt enkelt har fått mer tid eller sökt efter en större mening i livet.

Inre drivkrafter och yttre faktorer

Gruppen 25 år och yngre anger inre drivkrafter (62%) i något högre utsträckning än gruppen 66 år och äldre (55%), medan dessa äldre är mer benägna än yngre att engagera sig på grund av omvärldsfaktorer (38% jämfört med 28%).

Pandemin och kriget i Ukraina

Många anger omvärldsfaktorer eller en stor samhällshändelse som orsak till att ta första steget till ideellt engagemang. Vid undersökningen för två

år sedan utgjorde till exempel coronapandemin en viktig orsak till engagemang (21%), men nu nämns istället kriget i Ukraina parallellt med en allmän oro för samhällsutvecklingen, såsom ökad populism och främlingsfientlighet.

Livsförändringar och tillfälligheter

Första steget till ett ideellt engagemang kan också bero på en förändrad livssituation, såsom pension, flytt, barn som flyttar ut eller skilsmässa. Här sticker gruppen 66 år och äldre ut (59%) jämfört med gruppen 25 år och yngre (20%).

Ett ideellt engagemang kan också inledas genom tillfälligheter, såsom att rätt uppdrag plötsligt dyker upp, att man har sett eller läst något i media, att en vän eller bekant tipsat om eller inspirerar till engagemang.

Pliktkänslan är större bland de yngre

Endast fyra procent anger plikt som anledning till första steget till ett ideellt engagemang. Här syns dock en viss skillnad mellan gruppen 25 år och yngre (6%) och gruppen 66 år och äldre (2%).

”

Var arbetslös och hade just blivit nekad ett jobb som jag hoppats på en tid. Hade tid över och ville göra något meningsfullt med den.

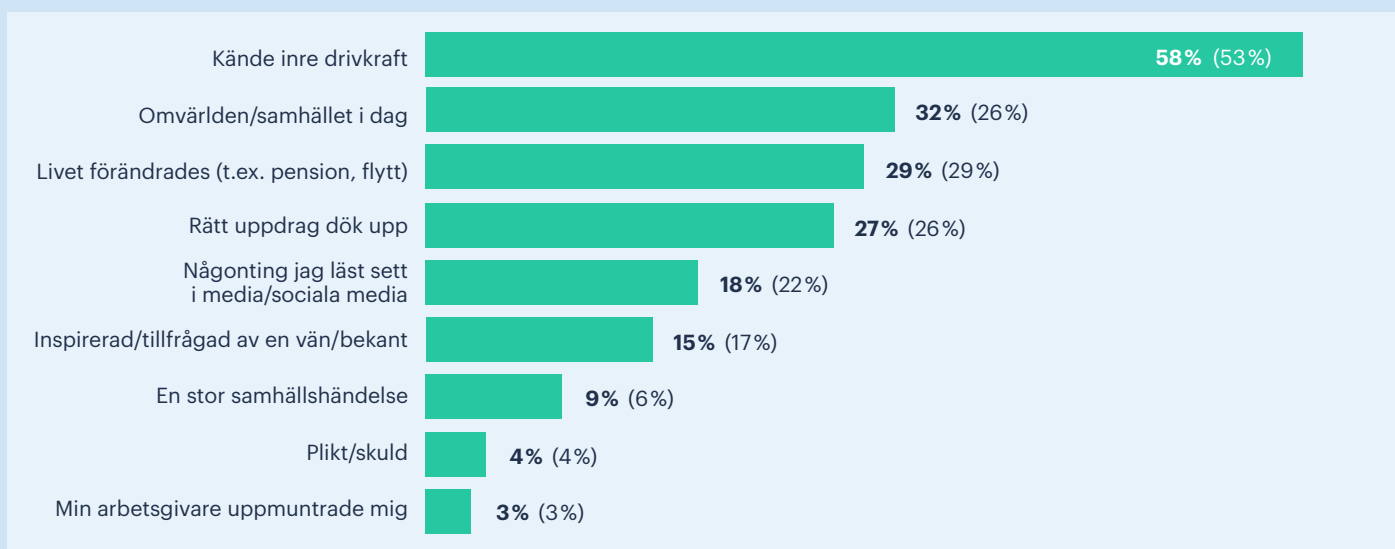
..... Volontärs fritextsvar.

”

Började engagera mig som tonåring och har fortsatt sedan dess. Då ville jag hitta sammanhang och vänner som brann för samma frågor som jag och det är nog fortfarande en av anledningarna till att jag engagerar mig ideellt.

..... Volontärs fritextsvar.

När du funderade på att börja engagera dig, vad fick dig att ta steget när du väl gjorde det? Välj de alternativ som stämmer bäst in på dig. Flera svar möjliga. (Siffror inom parentes avser 2021).

”

Kriget i Ukraina ledde till ett engagemang i lottakåren.

..... Volontärs fritextsvar.

Medmänsklighet och meningsfullhet engagerar

De viktigaste motiven till ideellt engagemang är att stödja och hjälpa andra människor, att göra en konkret insats och att påverka samhället i en positiv riktning. Dessa motiv har länge legat i topp och har dessutom ökat med några procentenheter sedan förra årets undersökning.

I gruppen 66 år och äldre är det främsta motivet att göra en konkret insats (82%) medan gruppen 25 år och yngre främst drivs av att stödja och hjälpa andra (77%), att påverka samhället i en positiv riktning (76%) och att utvecklas som person (66%).

Engagemang skapar meningsfullhet

Hälften av volontärerna anger att de engagerar sig ideellt för att ge livet mer mening. Det handlar om en känsla eller ett värde bortom de mer konkreta effekterna av engagemanget. Många säger att de vill ge något tillbaka till samhället och vara

en del av lösningen, men också att växa som människa och ge både sig själva och andra mer meningsfullhet i livet.

Vänner, gemenskap och glädje

För många volontärer utgör det ideella engagemanget också en möjlighet att träffa nya vänner, ha roligt, känna sig behövd och må bättre. Många som möter motgångar på andra ställen i livet finner gemenskap och samhörighet med andra.

Personlig utveckling och lärande

Engagemanget kan även ge mycket till individen i form av personlig utveckling och lärande, men även att bidra med egen kunskap och egna erfarenheter i sammanhang som gynnar andra. Här kan även nätverksbyggande och att få nya meriter ha betydelse, framförallt för de som är 25 år och yngre (enligt dem själva).

”

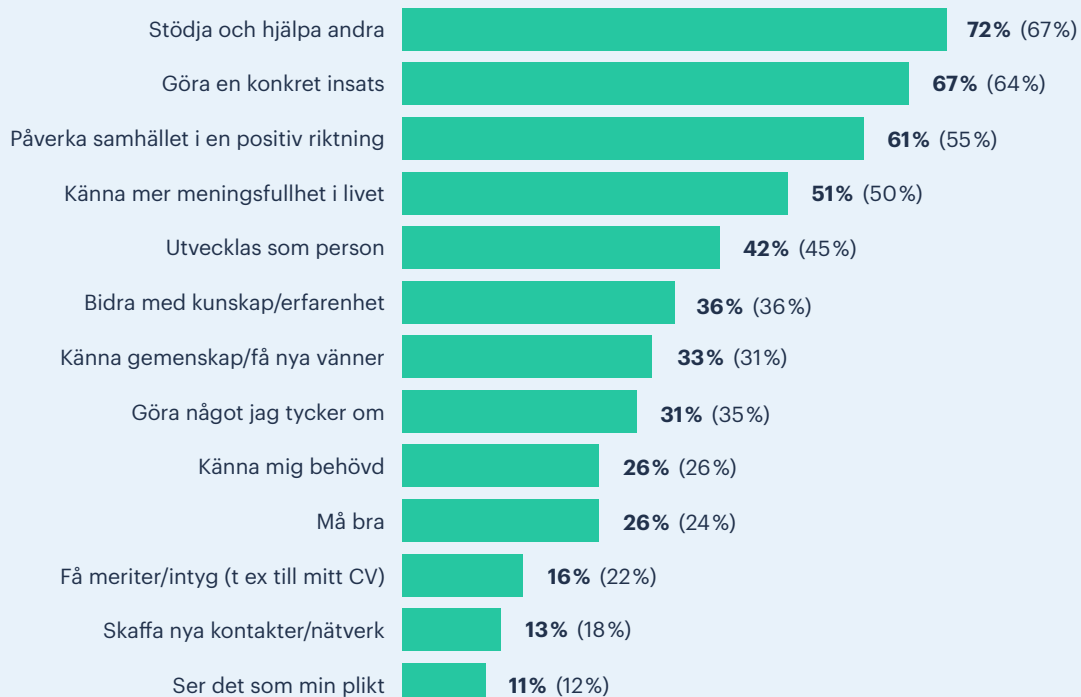
.....
Det bästa med att vara ideellt engagerad är att man känner att man gör något som betyder något för andra, att man gör en insats som inspirerar och behövs.

..... • Volontärs fritextsvar.

De viktigaste motiven till ideellt engagemang är att stödja och hjälpa andra människor, att göra en konkret insats och att påverka samhället i en positiv riktning.

**Varför ville du engagera dig ideellt? Flera svar möjliga.
(Siffror inom parentes avser 2021).**

Organisationens syfte och volontärens uppgift

Den viktigaste anledningen för en volontär att börja engagera sig ideellt i en viss organisation är dess syfte och mål. Hela 92 procent anger att det är viktigt eller mycket viktigt. Men det är också av stor betydelse för volontären att kunna förstå vilket ansvar som ges, att uppgiften är konkret och att det finns viss möjlighet att påverka uppgiften. Dessutom vill de flesta volontärer ha en introduktion eller en utbildning av något slag inför sin uppgift.

Med tanke på att så många som 34 procent av volontärerna aldrig tidigare har engagerat sig ideellt är det viktigt för organisationen att belysa dessa frågor tidigt. Det är under introduktionen som grunden för ett långsiktigt engagemang kan etableras.

Introduktion kring syfte och ansvar

En introduktion innebär en möjlighet för nya volontärer att känna sig välkomna, att utbilda

och inspirera kring organisationens verksamhet. Samtidigt kan volontärens ansvar tydliggöras för att minska risken för missförstånd kring uppdragets förutsättningar och ramar längre fram. Inte minst kan en bra introduktion minska risken för att volontären lämnar organisationen i förtid. Positiva påminnelser och inspirerande samtal om organisationens syfte och mål bidrar till att hålla volontärens motivation uppe.

Snabb återkoppling från organisationen

Hela 63 procent av volontärerna anser att det är viktigt att få snabb återkoppling från organisationen, både initialt och under uppdragets gång. 86 procent anser att så också sker, att jämföra med 78 procent vid förra årets undersökning. 14 procent anser dock att denna återkoppling helt eller delvis saknas. Ett sådant missnöje innebär en risk att volontären helt avstår engagemang eller väljer att engagera sig i någon annan organisation.

Utbildning inom organisationen är jätteviktig för att man som volontär ska få möjligheten att göra ett bra utfört jobb! Men det absolut viktigaste är att man har hjärtefrågor som man brinner för och som den ideella organisationen står bakom – eftersom det man gör är ideellt.

..... Volontärs fritextsvar.

Engagemang och medlemskap hänger ihop

Det är tydligt att ideellt engagemang ger en lång rad positiva effekter, dels genom att människor och organisationer i behov av stöd får tillgång till resurser och kunskap, dels genom att den som engagerar sig får möjlighet till personlig utveckling, gemenskap och meningsfullhet i livet.

Från engagerad till medlem

För många är medlemskap i föreningar ett sätt att visa att man står bakom organisationens syfte och mål. 18 procent av de som engagerade sig ideellt under 2022 var redan medlemmar i den organisation som de valde att engagera sig i och hela 40 procent valde att bli medlemmar i samband med engagemang, eller planerade att bli medlemmar (i organisationer där det går att bli medlem). 27 procent kände inte till eller fick ingen information om medlemskap i samband med sitt engagemang. Endast 15 procent uttryckte att de inte var intresserade av att bli medlemmar.

Ideellt engagemang är alltså en viktig ingång till medlemskap och ger en möjlighet för organisationer att utöka sin medlemsbas, under förut-

sättning att det finns tid och resurser att hantera engagemang. Här är det av betydelse att ha som rutin att tillfråga de engagerade om medlemskap och berätta vad det innebär.

Engagemang inspirerar andra

Det ideella engagemang bidrar till att vi engagerar oss ytterligare, får upp ögonen för fler frågor och ger en större förståelse för andra människors situation. Dessutom sprids dessa effekter vidare, då nästan hälften av de engagerade menar att de inspirerar andra att engagera sig ideellt.

Ett annat exempel på att engagemang föder engagemang är att 39 procent av de som engagerade sig under 2022 är engagerade i fler än en organisation och att 85 procent säger att de även visar sitt engagemang på andra sätt (utöver ideella uppdrag), såsom att skänka pengar, delta i demonstrationer eller skriva under namninsamlingar, göra stödinsatser för grannar/vänner/bekanta och att engagera sig partipolitiskt.

Olika skäl att avstå engagemang

Som svar på frågan varför man väljer att inte engagera sig anger 24 procent att det beror på dålig återkoppling från organisationen, och 13 procent att de inte fick uppdraget som de sökte. 17 procent anger att studier eller arbete kom emellan. Här har alltså de organisationer som söker volontärer en stor möjlighet att bättre fånga upp de behov och önskemål som finns bland Sveriges många ideella krafter.

- 18 % av de som engagerade sig ideellt 2022 var redan medlemmar i den organisation som valde att engagera sig i
- 40 % valde att bli medlemmar i samband med sitt ideella engagemang
- Nästan hälften av de engagerade inspirerar andra att engagera sig ideellt

Ett inkluderande föreningsliv?

I årets undersökning ställdes frågan om den svarande hade någon form av funktionsnedsättning. Detta gjordes i samband med att Volontärbyrån driver projektet *Engagera Alla*, med stöd från Allmänna Arvsfonden, som syftar till att sänka trösklarna till föreningslivet för personer med funktionsnedsättning. Projektets två huvudsakliga mål är att inspirera fler personer med funktionsnedsättning att engagera sig ideellt och stödja föreningar så att de kan inkludera fler personer med funktionsnedsättning i sin verksamhet.

Tio procent har en funktionsnedsättning

Undersökningen visar att tio procent av de som svarade på enkäten har en funktionsnedsättning. De vanligaste funktionsnedsättningarna bland de svarande är ADHD/ADD och autism. Men här nämns också syn- och hörselnedsättningar, olika fysiologiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Flera nämner även att psykisk ohälsa och utbrändhet påverkat deras engagemang

Missvisande syn på vem som är volontär

Trots att det finns många personer med funktionsnedsättningar som är ideellt aktiva så vittnar flera föreningar och volontärer om att de sällan uppfattas som aktörer i föreningslivet. Istället blir man en mottagare av insatser.

Olika förutsättningar att engagera sig ideellt

Det finns flera hinder för personer med funktionsnedsättning att engagera sig ideellt. 55 procent av de svarande uppger att de helt eller delvis har upplevt hinder för sitt ideella engagemang. Brister i lokalanpassningar, brist på kunskap hos föreningar eller svår introduktionsutbildning för volontärer är exempel på organisatoriska hinder.

Dessutom kan det vara en ekonomisk fråga, där personer med funktionsnedsättning kanske inte har råd med extra färdtjänst som kan behövas för att delta i ideella uppdrag.

Nyfikenhet ger kunskap och nya rutiner

Genom projektet *Engagera Alla* vill Volontärbyrån synliggöra och lyfta de hinder som finns inom ideellt engagemang för personer med funktionsnedsättning. Det är viktigt att öka förståelsen för dessa hinder och arbeta motverkande. Samtidigt är det minst lika viktigt att lyfta de möjligheter som finns inom föreningslivet att bättre inkludera personer med funktionsnedsättning i verksamheten. En bra början är att våga ställa frågor – och att ha detta som rutin – kring vilket stöd som saknas och behövs. En sådan nyfikenhet bygger en bredare kunskapsbas och möjligheten till anpassningar och förbättringar som inkluderar en större mångfald av människor. I förlängningen ger detta fler ideellt engagerade och ett rikare föreningsliv.

”

.....

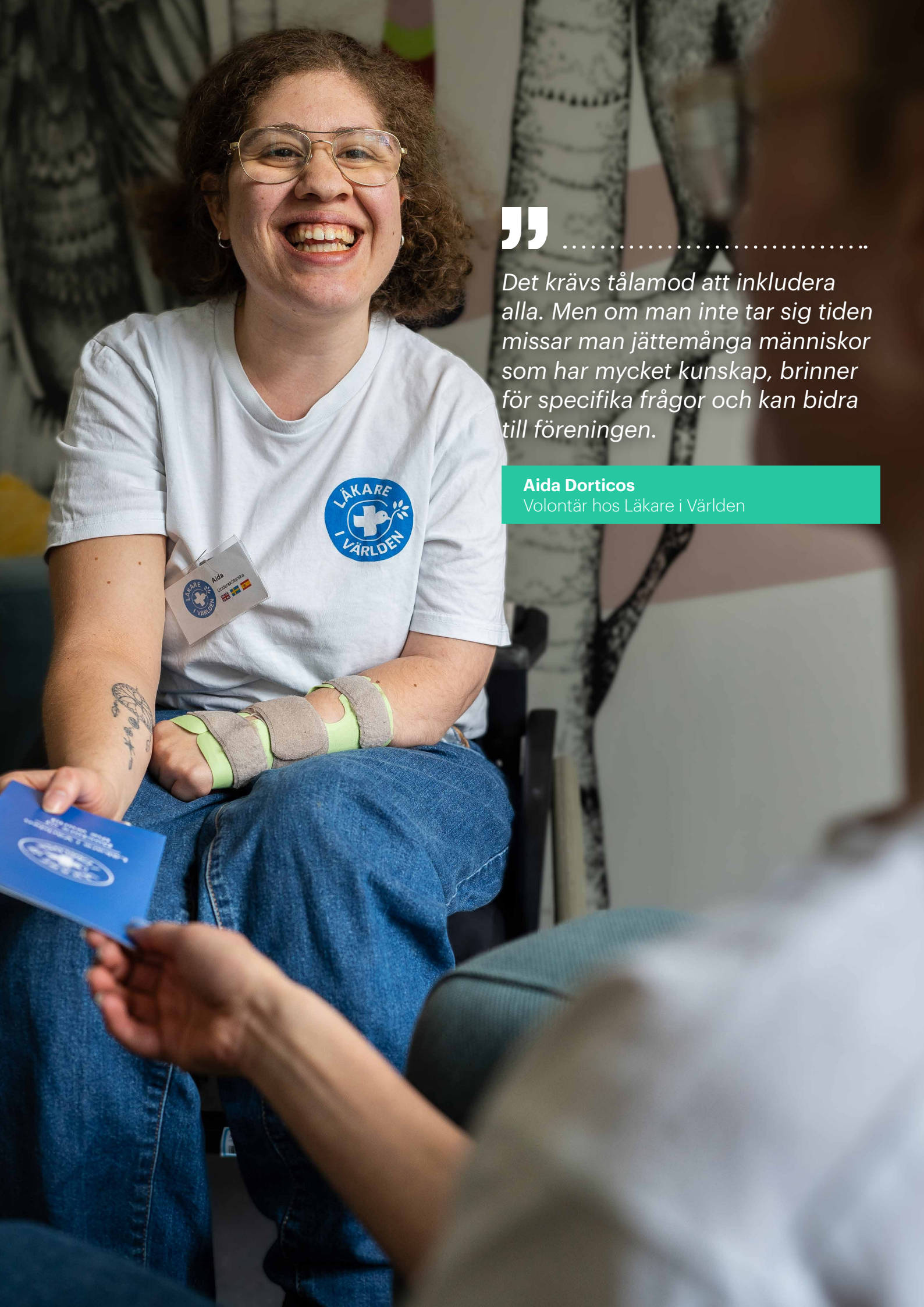
”Min förening har varit väldigt bra gällande hur jag fungerar, och jag tog mig an en roll som passar mig och mina styrkor och svagheter. Där jag känt hinder gäller kanske snarare i vilka typer av engagemang jag kände att jag kunde ta mig an”.

.....

Volontärs fritextsvar.

- 10% av de som svarade på årets undersökning har en funktionsnedsättning
- 55% i denna grupp har upplevt hinder för sitt ideella engagemang
- Exempel på hinder är brister i lokalanpassningar, kunskapsbrister och kostnader för färdtjänst m.m.

”

.....
Det krävs tålamod att inkludera alla. Men om man inte tar sig tiden missar man jättemånga människor som har mycket kunskap, brinner för specifika frågor och kan bidra till föreningen.

Aida Dorticos

Volontär hos Läkare i Världen

“Världen står still om vi inte engagerar oss”

Vad motiverar dig att engagera dig ideellt?

“Jag har ett stort intresse för internationellt arbete och asylrättsfrågor, sedan har jag även en stark personlig koppling till hälso- och sjukvårdsfrågor. Jag upplever inte att min grupp, som har någon form av funktionsnedsättning, har lika rätt till vård på samma villkor som de som inte har en funktionsnedsättning. En annan anledning till mitt intresse är att delar av min familj bor på Kuba, och på Kuba ser rätten till vård helt annorlunda ut. Jag tycker alla ska ha samma möjligheter och därför engagerar jag mig i vårdfrågan på Läkare i Världen.”

Hur har din väg till ideellt engagemang sett ut?

“Jag började mitt engagemang på Ronald McDonald hus. Där har jag varit volontärsamordnare och mina uppgifter var att svara på volontärers intresseanmälningar och boka in dem för intervju. Men under pandemin började jag leta efter jobb eftersom jag blev färdigutbildad undersköterska. Jag tänkte då att jag ville bredda min kunskap inom vårdfrågan och hittade Läkare i Världen via Volontärbyrån. Jag skickade en intresseanmälan och kom i kontakt med Annie, som arbetar där. Efter flera introduktionsutbildningar satte sig Annie och jag oss ner för att diskutera vad jag kunde

bidra med i organisationen. Med min bakgrund som utbildad undersköterska kom vi fram till att labbet skulle passa mig. Idag är jag labbassistent en kväll i veckan, och är den på labbet som har koll på det mesta!”

Varför är ideellt engagemang viktigt?

“Världen står still om vi inte engagerar oss. Det är även viktigt för att skapa tillit i samhället. Till exempel är det många med flyktingstatus som kommer till Läkare i Världen. De genomgår en mycket svår tid i sitt liv. När de kommer i kontakt med en volontär så kan de känna sig trygga och välkomna, eftersom de vet att volontären är där på frivillig basis. Ideellt engagemang skapar medmänsklighet!”

Vilka utmaningar har ideella organisationer i sin strävan att bli mer inkluderande för personer med funktionsnedsättningar?

“Det krävs tålamod att inkludera alla. Men om man inte tar sig tiden missar man jättemånga människor som har mycket kunskap, brinner för specifika frågor och kan bidra till föreningen. Sen är det en stor utmaning att lokalerna inte är anpassade för olika funktionsnedsättningar vilket skapar ett stort hinder för många.”

Att samordna ideellt engagemang

56 procent av de föreningsrepresentanter som har svarat på undersökningen har gjort det i sin roll som anställd i organisationen, medan 44 procent har gjort det i sin roll som ideellt engagerad eller förtroendevald. Vanligast är att ansvaret för volontärsamordningen ligger hos ordföranden eller någon som är ansvarig för verksamheten i organisationen.

En förutsättning för många verksamheter

Nästan hälften av föreningarna anger att de har minst 50 volontärer under ett år och tio procent anger att de har fler än 500. Hela 88 procent av organisationerna uppger att ideellt engagemang är en förutsättning för att de ska kunna bedriva sin verksamhet. Men volontärerna bidrar inte enbart genom konkreta insatser, enligt organisationerna bidrar de också också med medmänsklighet, ny kunskap och olika erfarenheter som sammantaget skapar möjligheter att driva och utveckla verksamheten framåt.

Tid och resurser är ofta bristvaror

Drygt hälften av organisationerna anger att de behöver fler ideella krafter och att det kan vara svårt att nå ut till nya grupper som vill engagera sig, trots att det finns god kunskap kring rekrytering och samordning av engagemanget. 54 procent anger att det saknas tid till detta arbete,

46 procent anger att det saknas resurser. Vid föregående års undersökning var motsvarande siffror 47 respektive 40 procent.

Höga krav på organisationerna

54 procent av organisationerna anger att det dessutom kan vara svårt att få ideella att stanna kvar. Vissa volontärer upplevs ibland ha höga förväntningar på engagemanget, som organisationerna kan ha svårt att leva upp till. Föreningarna tycker också att det är svårt att veta vilka förväntningar och krav de i sin tur kan ha på de ideella. Här behövs en tydlighet kring både övergripande syfte och uppgiftens förutsättningar för att volontärer ska känna sig motiverade till ett aktivt och långvarigt engagemang.

Engagemang leder ofta till medlemskap

31 procent av organisationerna har som krav att volontärerna ska vara medlemmar då de åtar sig ett frivilliguppdrag. Samtidigt anger hela 48 procent att volontärerna ofta eller ibland blir just medlemmar i samband med ett sådant uppdrag. Kravet på medlemskap är ofta kopplat till förtroendeposter, eventuell rösträtt och möjligheten att vara försäkrad i någon form. Det är inte ovanligt att organisationerna erbjuder gratis medlemskap för just volontärer.

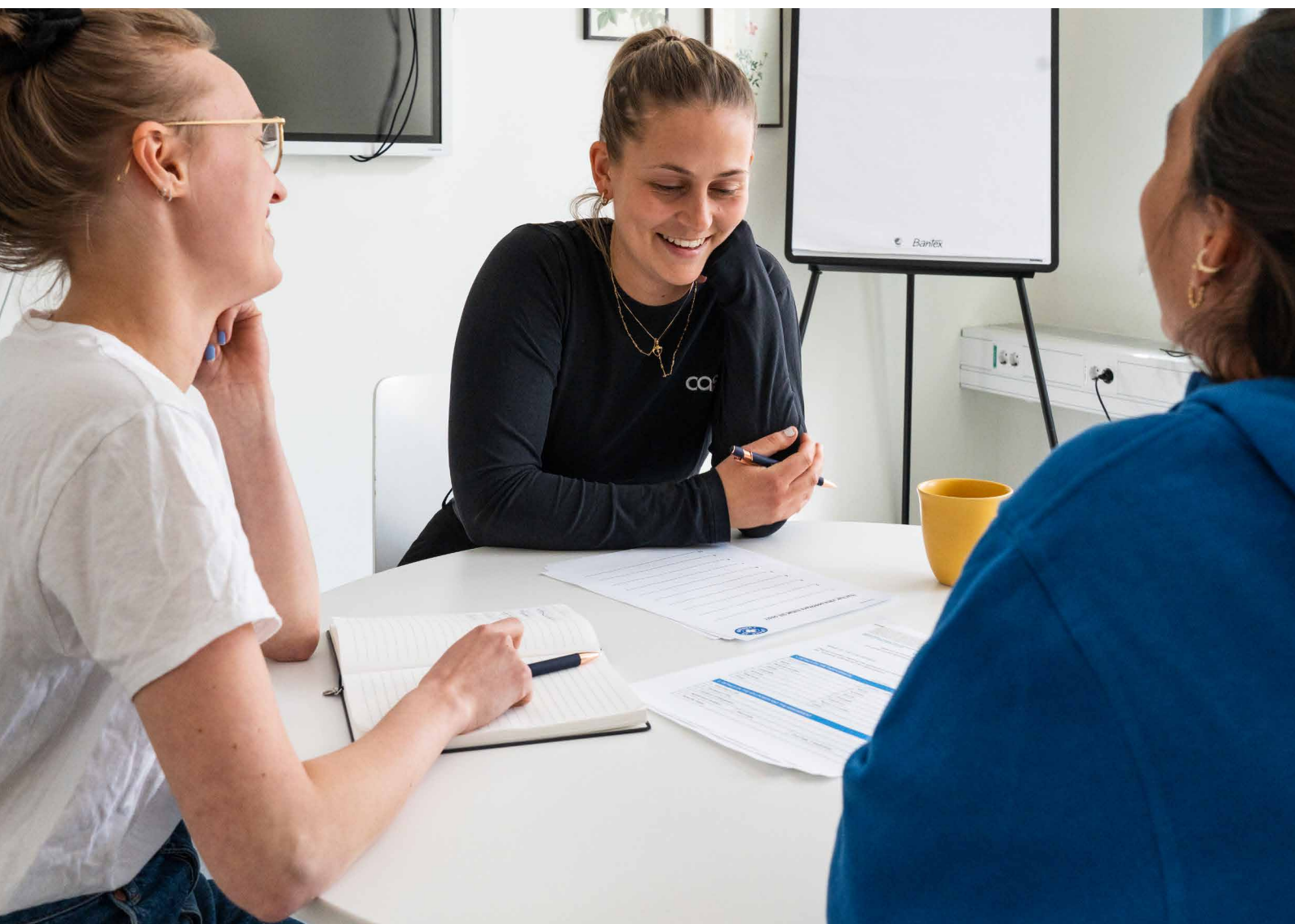
”

.....
Vi ser vikten av att vid första mötet förklara vilka vi är, vart våra insatser riktar sig och vad vi förväntar oss av en volontär hos oss. Att vi är tydliga och transparenta har varit och är vår framgång.

..... Volontärsamordnares fritextsvar.

Volontärsamordnarnas vanligaste titlar/roller i organisationen

1. Ordförande
2. Samordnare
3. Projektledare
4. Verksamhetsutvecklare
5. Styrelseledamot
6. Verksamhetschef
7. Verksamhetsledare
8. Volontärsamordnare
9. Kassör
10. Volontär

”

Våra volontärer är jätteviktiga för oss, de är ryggraden i själva verksamheten. Utan våra volontärer skulle vi inte kunna genomföra våra kodkurser till exempel.

Kristina Bjerka
Generalsekreterare på Kodoctrum

Volontärer som ryggraden i verksamheten

Hur många volontärer har ni i er verksamhet idag och vilka uppgifter har de?

”Vi har ett drygt ett 100-tal aktiva volontärer hos Kodcentrum idag. Främst är de med och leder och utbildar på våra kodkurser för barn, men de kan även vara med och föreläsa för lärare, eftersom vi har både aktiviteter som är digitala och där man träffas fysiskt på plats.”

Hur viktiga är volontärerna för er verksamhet? Vad bidrar de med?

”Våra volontärer är jätteviktiga för oss, de är ryggraden i själva verksamheten. Utan våra volontärer skulle vi inte kunna genomföra våra kodkurser till exempel. Det är också våra volontärer som i grunden ligger bakom vårt utbildningsmaterial.”

Hur rekryterar ni volontärer och hur får ni dem att trivas och stanna kvar?

”Våra volontärer kommer till oss på två sätt. Dels finns det de som hittar oss på egen hand och tycker att vi har en spännande verksamhet och dels kommer de till oss via de företag som de jobbar på och som vi samarbetar med. Nu har

det ju varit pandemi som förändrade på många plan, men vår ambition är att ordna meetups vår och höst hos oss där volontärerna får mötas, få utbildning men också bara hänga med varandra. Sen har vi ett fint samarbete med Informator som erbjuder våra aktiva volontärer en gratis kurs.”

Vilka utmaningar finns kopplade till volontärskapet hos er?

”Vår stora utmaning är att få volontärer spridda över hela landet. De flesta är samlade i några geografiska kluster, men vi vill ju gärna nå ut över hela landet. En annan utmaning är att ha aktiviteter att erbjuda när en volontär anmäler sig.”

Vilka trender ser du framåt gällande volontärskap och ideellt engagemang?

”Jag upplever att möjligheten att vara volontär av naturliga skäl minskade under pandemin, men att det börjar bli en försiktig ökning av intresset. Sen ser jag också att det på bordet ligger en diskussion kring vilka uppdrag som ska arvoderas respektive vad som är ideellt, vilket kan bli en konflikt.”

En ny "normalitet" efter pandemin?

Då 2021 års upplaga av Volontärbarometern gavs ut hade coronapandemin pågått i ett år. Effekterna på samhället och det ideella engagemang var tydliga i många avseenden, som en konsekvens av de sociala restriktionerna och de begränsade möjligheterna till mellanmänniska, fysiska möten.

Samtidigt växte det fram en ökad vilja att stötta utsatta människor, till exempel genom matinköp och leveranser till äldre som levde i social isolering, och att i högre grad genomföra ideella uppdrag på telefon eller genom digitala kanaler, såsom stödsamtal, språkstöd, läxhjälp och utbildningar. Engagemanget på distans visade sig fungera bra för vissa, sämre för andra.

Inställda uppdrag och nya verksamheter

För många organisationer innebar coronapandemin stora förändringar i verksamheterna och i förutsättningar för det ideella engagemanget. Vid undersökningen 2022 angav hela 74 procent att uppdrag hade behövt skjutas upp eller ställas in, och nästan hälften angav att många volontärer inte kom tillbaka till sitt engagemang. Men pandemin gav samtidigt vissa positiva effekter, till exempel i form av att många organisationer startade nya verksamheter – ibland av digital karaktär – där det behövdes rekryteras fler ideella krafter.

Pandemins effekter har klingat av

Vid undersökningen 2021 angav 21 procent av volontärerna att pandemin var en orsak till att ta första steget till ideellt engagemang. Ett år senare (2022) låg motsvarande siffra på tio pro-

cent. Liknande förändringar syns i det digitala engagemanget, som har gått från 29 procent vid undersökningen 2021 och 14 procent 2022, till 8 procent vid årets undersökning. Nu engagerar sig hela 69 procent på plats, att jämföra med 41 procent för två år sedan. Tydligt är att gruppen 66 år och äldre har kommit tillbaka till sitt engagemang i fysiska möten med andra människor, medan gruppen 25 år och yngre gärna kombinerar engagemang på plats och på distans/digitalt.

Historiskt hög andel äldre och pensionärer

Sedan undersökningen 2021 har andelen engagerade i gruppen 55–65 år ökat med hela 7 procentenheter, från 10 till 17 procent. Samtidigt har andelen engagerade pensionärer nästan dubblats, från 10 till 18 procent.

60 procent i gruppen 66 år och äldre engagerar sig en eller flera gånger per vecka, vilket är en minskning med 13 procentenheter sedan föregående år. Idag är de främst engagerade för människor i social och ekonomisk utsatthet. Men för två år sedan var deras engagemang främst riktat gentemot äldre och frågor som rör hälsa, med rimlig koppling till pandemin.

Stor ökning av evenemangsuppdrag

Engagemang som innefattar praktiska uppgifter fortsätter att dominera. En betydligt större förändring framträder i andelen uppdrag kopplat till evenemang, som har gått från 14 procent vid undersökningen 2021 till 29 procent i år, vilket ligger i linje med siffrorna före pandemin.

”

Pandemin har varit ett avbräck och återstarten har varit lång med lite uppförsbacke, men vi ser åter en ljusning och fler som vill ansluta.

..... Volontärsamordnares fritextsvar.

Hur gick det sedan?

Hittills har denna rapport beskrivit hur ideellt engagemang kan ta sig uttryck och vilka drivkrafter som ligger bakom. Men det är såklart också relevant att titta på det faktiska utfallet och resultatet av engagemanget, för att bättre förstå anledningarna till varför personer väljer att fortsätta att engagera sig. I enkäten finns därför följande två frågor

inkluderade: "Hur väl stämmer följande in på vad du upplever att du får ut av ditt engagemang?" och "Hur väl stämmer följande in på hur du upplever ditt engagemang?". Samtliga siffror nedan har ökat sedan förra årets undersökning, framförallt att många fler upplever att de har inspirerat andra att engagera sig (från 51 till 66%).

99% upplever att de har gjort en konkret insats.

97% upplever att de har påverkat samhället i en positiv riktning.

96% upplever att de känner mer meningsfullhet i livet genom sitt engagemang.

94% upplever att de mår bättre genom sitt engagemang.

94% upplever att engagemanget bidrar till en större förståelse för andra människors situation.

89% upplever att de känner mer gemenskap och får nya vänner genom sitt engagemang.

66% upplever att de har inspirerat andra att engagera sig.

62% upplever att de känner sig mindre ensamma genom sitt engagemang.

35% upplever att engagemanget har hjälpt dem i arbetslivet. För de som är 25 år eller yngre är siffran hela 67 procent.

Engagemanget det kommande året

Många volontärer tycks nöjda med omfattningen av och formerna för sitt ideella engagemang idag. Hela 95 procent kan tänka sig att engagera sig under det kommande året och 63 procent vill fortsätta med det engagemang de har. För vissa har engagemanget skapat intresse för nya uppdrag och frågor. De anger att de gärna vill fortsätta engagera sig men vill testa på ett nytt uppdrag eller hitta en ny organisation.

Minskat engagemang för krissituationer

Den mest framträdande förändringen i volontärernas tankar kring sitt ideella engagemang framåt rör krissituationer. 30 procent säger att de vill engagera sig vid en kris eller katastrof i Sverige, att jämföra med 42 procent vid förra årets undersökning. Intresset för ett sådant engagemang är högre hos män än hos kvinnor, liksom högre hos äldre än hos yngre.

Yngre är mer flexibla i sitt engagemang

Yngre tenderar i högre utsträckning än äldre att vilja hitta nya uppdrag, organisera sig i fler organi-

sationer och att engagera sig på distans. Äldre är mer stabila i sitt engagemang, föredrar det fysiska mötet på plats och är alltså något mer benägna (än yngre) att vilja rycka in vid en eventuell kris eller katastrof i Sverige.

Barn och ungdomar fortsätter engagera

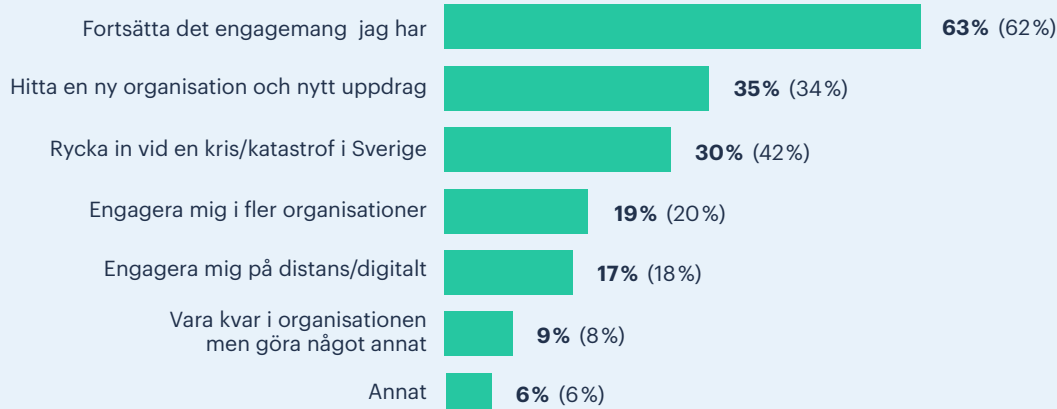
De områden och frågor som engagerar flest volontärer inför det kommande året är barn och unga, kvinnor, ekonomisk/social utsatthet och mänskliga rättigheter. Yngre tenderar att i högre grad än äldre vilja engagera sig för bland annat kvinnor, mänskliga rättigheter, miljö och natur samt hbtqi-frågor.

Praktiska uppgifter och evenemang i topp

Praktiska uppgifter ligger i topp bland volontärernas önskemål för engagemang det kommande året. På andra plats ligger evenemang och på tredje plats stöd och hjälp. Denna fördelning ligger i linje med hur de ideella engagerar sig redan i dag.

Hur vill du framförallt engagera dig ideellt det kommande året?

Flera svar är möjliga. (Siffror inom parentes avser 2021).

Förhoppningar och farhågor framåt

Efter coronapandemin följde kriget i Ukraina, ökad inflation, högre räntor och en begynnande lågkonjunktur som påverkar stora delar av vårt samhälle. En ny rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor visar att var tredje ideell förening tycker att deras verksamhet påverkats på ett negativt sätt av de höga elpriserna och inflationen under det senaste året (MUCF 2023). Samtidigt har den ekonomiska situationen för många föreningar inom civilsamhället blivit svårare på grund av indragna eller minskade biståndsanslag.

Sammantaget innebär allt detta att många ideella organisationer får det svårare att bedriva sina verksamheter. Dessa utmaningar återspeglas i trendspeglingen i organisationsundersökningen våren 2023, där totalt 200 föreningsrepresentanter valde att uttrycka sina förhoppningar och farhågor kopplat till det ideella engagemanget i Sverige.

Olika förväntningar på engagemanget

Många av de svarande organisationerna är rädda för att det ideella engagemanget kommer att minska, bland annat till följd av en utmanande förnyingsprocess och en svårighet att hitta rätt kompetens. När vi frågar om vilka trender fören-

ingarna ser i engagemanget förutspås de äldre engagerade bli färre samtidigt som de yngre blir allt svårare att nå och behålla i ett längre engagemang. Dagens unga upplevs inte engagera sig lika mycket och på samma sätt som tidigare generationer. Här lyfter organisationerna att digitala kanaler och sociala medier skapar konkurrens om ungas tid, och de tycker sig även se en trend mot att fler önskar ekonomisk ersättning för engagemanget. Volontärbyrån ser dock samtidigt ett stort engagemang bland yngre personer. 94 procent av de under 25 år vill fortsätta engagera sig och 56 procent vill dessutom fortsätta det engagemang de har.

Upplevelsen att "färre unga vill engagera sig" verkar snarare bero på något annat än det faktiska engagemanget hos målgruppen unga. Det Volontärbyrån ser är att det verkar råda en diskrepans mellan volontär och organisation kring former och förutsättningar för engagemanget. Vad vi menar med till exempel ett långsiktigt uppdrag varierar mycket från person till person och bilden av vad ett långt uppdrag är kanske inte är densamma i dag som den var för 20, 30 eller 40 år sedan. Samhället i stort är mer föränderligt idag än tidigare. Vi flyttar oftare och längre sträckor, vi byter jobb oftare och olika livshändelser sker som alla

”

Troligen kommer människor att fortsätta engagera sig i olika ideella uppdrag men kanske kommer de att vara mer selektiva.

Volontärsamordnares fritextsvar.

Jag tror att behovet av det ideella engagemanget kommer att öka ännu mer när klassklyftorna ökar och beslutsfattarna prioriterar ner många utsatta grupper och verksamheter i samhället.

..... Volontärsamordnares fritextsvar.

också speglas i det ideella engagemanget. För att undvika missförstånd och skapa samstämmighet kring förutsättningar i personers engagemang är det därför viktigt att prata om förväntningar både hos organisationen och hos volontären.

Lågkonjunktur och polarisering försvårar

Dessutom menar många föreningsrepresentanter att den allmänna stressen och pressen i vår vardag skapar en allt större tidsbrist och allt färre luckor som kan fyllas med ideellt engagemang. Lågkonjunktur och försämrad hushållsekonomi kan tvinga individer till prioriteringar, där ideellt engagemang inte ligger högst upp på listan.

I tider av ökad polarisering i samhället tillkommer dessutom en ökad risk att utsättas för hat och hot i sitt engagemang. Här behöver organisationer ha tid och resurser att bistå med stöd till de som drabbas eller riskerar att drabbas.

Läge för framtidstro och nytt engagemang

Oron för en ökad polarisering i samhället kan enligt en del av föreningarna skapa nya utmaningar, medan andra ser att det kan bidra till ett ökat ideellt engagemang, en vilja att kämpa mot de negativa krafterna och bidra till positiv samhällsförändring. Flera av de svarande volontärerna

och föreningsrepresentanterna vittnar om att de ser och känner en kraft i att vara med och påverka samhället i en positiv riktning och förändra orättvisor. Historiskt kan vi också se att samhällsförändringar ofta bidrar till att skapa ökat engagemang och att intresset för vissa specifika frågor förstärks.

Fortsatt stort behov av frivilliga

Det svenska föreningslivets grund är det ideella engagemanget, och de samhällsutmaningar vi står inför ökar behovet av ideella krafter. Det finns också en tro på att organisationer faktiskt kommer att lyckas möta de utmaningar de ställs inför, som att till exempel locka fler yngre. För att göra det behöver man jobba aktivt med engagemanget inom sin förening. För att locka till sig engagerade personer och få dem att stanna krävs bland annat att man kan tydliggöra hur de ideellas insatser bidrar till organisationens syfte. Men den allra viktigaste aspekten kanske är den sociala samvaron. Nio av tio volontärer säger att engagemanget har gett dem ett mer meningsfullt liv, och nycklar till det är känslan av gemenskap och möjligheten att få bidra och förändra samhället tillsammans med andra.

Jag hoppas att när läget stabiliserar sig både i omvärlden och ekonomiskt i landet att fler motiveras att engagera sig ideellt.

..... Volontärsamordnares fritextsvar.

Tio år av ideellt engagemang

I denna artonde års upplaga av Volontärbarometern ligger fokus naturligt nog på årets undersökning, i vissa fall med jämförelser två till tre år bakåt i tiden. Men hur har det ideella engagemanget via Volontärbyrån utvecklats över tid de senaste tio åren? Vilka engagerar sig idag jämfört med 2013? Är det samma frågor som engagerar? Vilken typ av uppgifter dominerar? Hur har drivkrafterna förändrats över åren och hur har volontärernas framtidsbilder sett ut? Vi har tittat bakåt på tidigare års rapporter, och jämfört siffrorna.

Viktigt att komma ihåg är att dessa siffror inte speglar hela Sveriges föreningsliv, utan just de personer som sökt uppdrag via Volontärbyrån – som i hög utsträckning når unga personer och ofta de som aldrig engagerat sig tidigare.

En växande andel äldre volontärer

Könsfördelningen bland de ideella har inte förändrats nämnvärt på tio år. Däremot har det skett

en förändring i åldersstrukturen. För tio år sedan var den stora merparten under 44 år och endast 6 procent 60 år eller äldre. Idag är volontärerna mer spridda över olika ålderskategorier och hela 12 procent är 66 år eller äldre. Idag är en mindre andel studenter än för tio år sedan; en större andel är pensionärer. Kanske beror denna något jämnare fördelning över olika åldersgrupper på digitaliseringen, då Volontärbyråns förmedling av ideella uppdrag sker via vår hemsida.

Färre förstagångsvolontärer

Andelen som engagerar sig för första gången har minskat under de senaste tio åren, från 54 procent 2013 till 38 procent 2017 och 35 procent idag. I övrigt ser omfattningen på engagemanget ungefär lika ut över åren, där cirka hälften av de engagerade lägger 1–10 timmar på sitt engagemang varje månad.

Samhällskriser påverkar engagemanget

Volontärerna vill främst engagera sig i uppdrag som rör barn och unga, för människor i utsatthet och för mänskliga rättigheter generellt. Här syns inga större förändringar i undersökningarna över åren, med undantag av flyktingsituationen 2015 då engagemanget för uppdrag kopplat till integration och asylsökande låg i topp. Dock har det skett tydliga förändringar i inkommande intresseanmälningar till olika volontäruppdrag, framförallt kopplat till större samhällshändelser. Under hösten 2018 och våren 2019 dubblerades till exempel antalet intresseanmälningar inom klimat och miljö – jämfört med två år tidigare – troligen tack vare den ökade uppmärksamheten kring Fridays for Future och Greta Thunbergs synlighet i media. En liknande ökning i intresseanmälningar skedde för asylsökanden under flyktingsituationen hösten 2015 och för kvinnor och jämställdhetsfrågor kring #metoo-rörelsen 2017–2018. Engagemanget

påverkades också markant av pandemin under 2020–2022, som ett resultat av smittspridning och sociala restriktioner.

Praktiska uppgifter dominerar över åren

En majoritet av de föreningar som söker frivilliga via Volontärbyråns uppdragsförmedling arbetar inom det sociala området. Detta speglas också i vilka områden volontärerna engagerar sig inom och vilka typer av uppdrag och uppgifter de tar sig an. Praktiska uppgifter och evenemang har under många år dominerat volontärernas engagemangsuppgifter, bortsett från 2020–2022 då just uppdrag vid evenemang sjönk drastiskt på grund av pandemin. Som exempel på praktiska uppgifter som volontärerna har åtagit sig under åren kan nämnas stöd i second hand-butik eller i kök, att vara chaufför, ta hand om djur och dylikt.

Nästan lika mycket engagerar sig volontärerna i uppgifter som rör utbildning och språk, till

exempel att hjälpa till med läsläsning eller att vara språkstöd. Även uppgifter som rör stöd till andra människor är vanliga, såsom stödsamtal, vittnesstöd och chattfunktioner. Färre har sökt ledaruppdrag och styrelseuppdrag samt engagerat sig inom insamling, opinionsbildning samt konst och kultur, framförallt på grund av att utbudet av den typen av uppdrag varit mindre genom åren. Dock har andelen styrelseuppdrag på Volontärbyråån nu ökat markant, från 5 procent av uppdragen 2012 till 14 procent 2022. 20 procent av volontärerna anger att de skulle vilja ha ett styrelseuppdrag framöver och 23 procent att de vill ha ett ledaruppdrag.

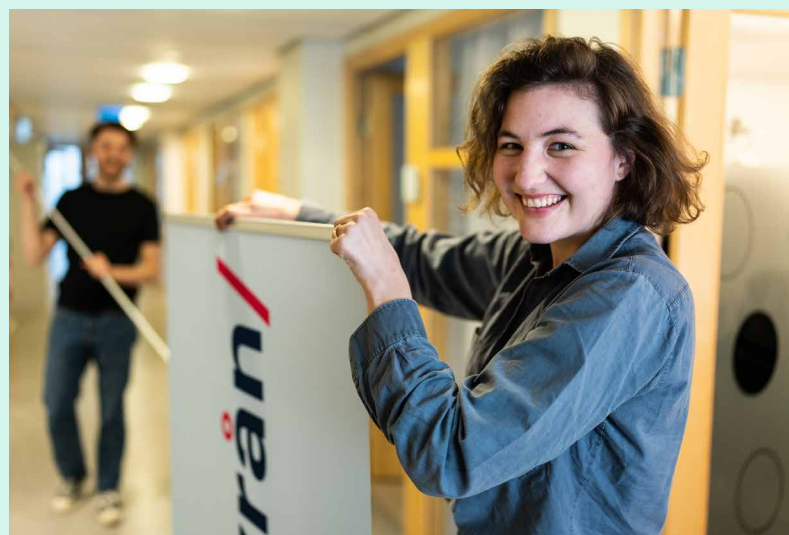
Inre drivkrafter till stöd för andra

De primära drivkrafterna bakom det ideella engagemanget är av extern karaktär, såsom att göra en konkret insats eller ge stöd och hjälp åt andra människor samt att bidra till en positiv samhällsut-

veckling. Dessa drivkrafter ligger i topp idag och har legat i topp under de senaste tio åren, om än i något varierande grad. I andra hand kommer faktorer som rör oss själva som individer, såsom att utvecklas som människor, känna mer meningsfullhet i livet, må bra, ha kul och uppleva gemenskap tillsammans med andra. Meriter och plikt känsla har varje år legat längst ner i prioriteringsordningen.

Syfte och ansvar, introduktion och medlemskap

Den viktigaste anledningen för en volontär att börja engagera sig ideellt i en viss organisation är dess syfte och mål. Denna anledning ligger stabilt i topp över åren, ofta med nio av tio volontärer som tycker detta är viktigt. Men det är också viktigt för volontären att förstå sitt ansvar i organisationen, liksom att få en introduktion eller en utbildning inför uppgiften.

Begränsade förutsättningar för samordning

Att organisationerna och volontärsamordnarna utmanas av brist på tid och resurser är inga nyheter för årets undersökning. Vid undersökningen 2017 angav 44 procent av föreningarna att de saknade tillräckliga resurser för att samordna och introducera alla frivilliga. En viktig anledning kan vara att hela 40 procent av samordnarna dessutom själva var ideellt engagerade i sina organisationer. Siffrorna har fortsatt ligga på ungefär samma nivå även de senaste tre åren. Detta är förstås en utmaning då volontärskapet är en förutsättning för många organisationers existens. Det krävs tid, resurser och strukturer för såväl rekrytering som motiverande åtgärder för att volontärerna ska vilja fortsätta engagera sig.

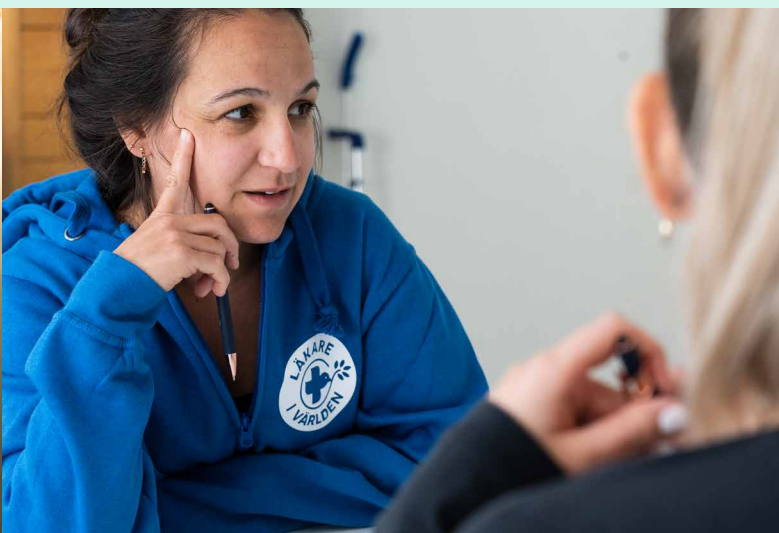
Synen på framtiden

Vid undersökningen 2013 svarade 98 procent av volontärerna att de kunde tänka sig att engagera

sig igen under det kommande året. I år är motsvarande siffra 95 procent. Med andra ord, det ideella engagemanget är fortfarande stort, liksom behovet av ideella krafter. Historiskt har ideellt engagemang bidragit till otaliga samhällsförbättringar, och till ett bättre liv för väldigt många.

Det är viktigt att uppmärksamma att det ligger mycket arbete bakom att ta tillvara på och främja det ideella engagemanget, ett arbete som kräver tid och resurser. Men det är såklart värt det, vilket de ideella och alla föreningar vittnar om i årets Volontärbarometer.

Sammantaget vittnar de senaste tio årens undersökningar om ett engagemang som ger mycket tillbaka till den som engagerar sig, och som har enorm betydelse för vårt samhälle i stort. Det, i kombination med en fortsatt stor vilja att engagera sig, tyder på att vi kan se fram emot ett starkt ideellt engagemang även i framtiden.

Ett varmt tack till alla som svarat på våra enkäter och på andra sätt bidragit med sina erfarenheter av det ideella engagemanget. Era perspektiv och engagemang är otroligt viktiga! Har du frågor om Volontärbarometern? Välkommen att kontakta oss på 0771-241400 eller info@volontarbyran.org. Besök oss på www.volontarbyran.org.

Volontärbyrån är en ideell verksamhet och vi vill passa på att tacka alla samarbetspartners och finansiärer som gör vårt arbete möjligt: Allmänna Arvsfonden, AstraZeneca, Ekerö kommun, Fremia, Göteborgs stad, Hela Människan, Johanniterhjälpen, Johanniterorden, Kronprinsessan Margaretas Minnesfond, Kungliga Patriotiska Sällskapet, Malmö Ideella, Marsh, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Rädda Barnen, Stockholms stad, Svenska Postkodlotteriet, Uppsala kommun, Vinnova.

Volontärbyrån hjälper människor och ideella organisationer att hitta varandra och gör det enkelt att engagera sig ideellt. Volontärbyrån förmedlar ideella uppdrag från organisationer över hela Sverige och utbildar och stödjer föreningar i frågor om ideellt engagemang.

Under 2022 utbildade vi hela 1 495 personer från föreningar över hela Sverige. Vi hade 200 000 besökare på vår hemsida och förmedlade 9 892 intresseanmälningar till 3 345 ideella uppdrag. Totalt 625 organisationer använde Volontärbyråns förmedling under 2022 och av dessa fick 86 procent intresseanmälningar från personer som ville engagera sig.

Volontärbyrån har funnits sedan 2002 och är en ideell verksamhet inom intresseorganisationen Forum – idéburna organisationer med social inriktning. Forum verkar för ett samhälle där ett starkt ideellt engagemang och självständiga idéburna organisationer har goda förutsättningar att bidra till och utveckla vårt samhälle, demokrati och välfärd.